

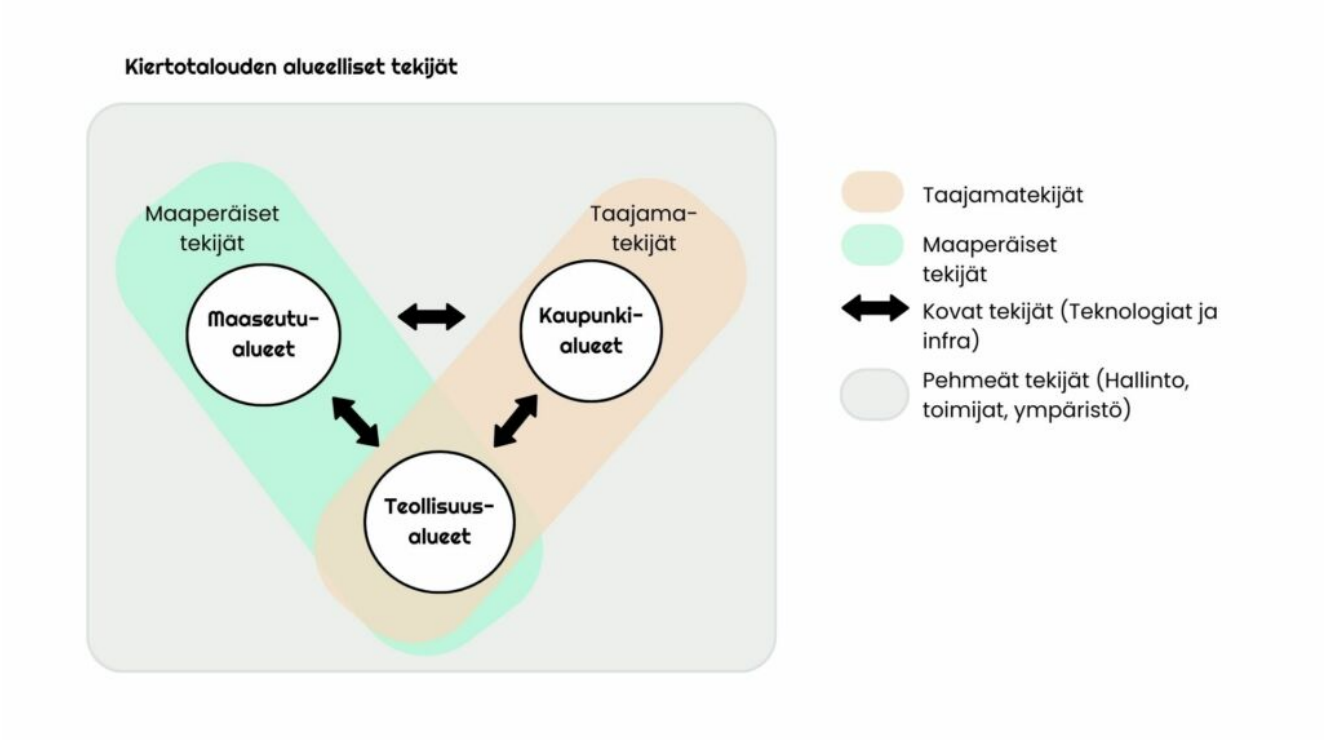
Kiertotaloudessa alueella on väliä – ja kaikkia tarvitaan

11.11.2024

Kiertotalouden on tunnistettu olevan välttämätön mutta yksinkertaisuudessaan kuitenkin melko monimutkainen, kaiken toiminnan läpileikkaava siirtymä. Vaikka Kiertotalouden ratkaisuista keskustellaankin yleisemmin suurien kaupunkien ja keskittymien näkökulmasta, todellisuudessa kiertotalouden toteuttaminen parhaimmillaan vaatii itse asiassa erilaisten alueiden (maaseutumaisten alueiden, kaupunkialueiden ja teollisuusalueiden) yhteistyötä.

Tapian ym. (2021) mukaan alueiden tarjoamat kiertotaloussiirtymän tekijät voidaan jakaa kuuteen luokkaan: (1) Maaperäisillä tekijöillä viitataan luonnonresurssien tarjontaan, joille kiertotalous luo kysyntää ja jotka ovat edellytys uusiutuviin materiaaleihin perustuvien kiertotalousratkaisujen kehittämiselle. (2) Taajamatekijöillä tarkoitetaan ihmisten ja yritysten alueellista keskittymistä, mikä tarjoaa kiertotalousyrityksille pääsyn tarvittaviin resursseihin, tietoon, yhteistyöhön sekä elinkelpoisiin markkinoihin.

Koviin kiertotalouden alueellisiin tekijöihin kuuluvat (3) saavutettavuustekijät kuten liikenne- ja ICT-infrastruktuuri sekä (4) teknologia- ja innovaatiotekijät, joiden avulla on mahdollista kasvattaa maaperäisten ja taajamatekijöiden hyödyntämismahdollisuuksia. Pehmeämmät alueelliset tekijät ovat puolestaan (5) tietoon liittyvät tekijät sekä (6) hallinto- ja institutionaaliset järjestelyt, jotka tukevat yritysten keskinäistä, yritysten ja kuluttajien välistä sekä yritysten ja julkisen sektorin välistä yhteistyötä.

Kuva 1. Kiertotalouden alueelliset tekijät (mukaillen Tapia ym., 2021).

Etelä-Pohjanmaan pelimerkit kiertotaloussiirtymässä

SeAMKin toteuttamassa Riihi-hankkeessa asiantuntijat selvittivät maaseutumaisten alueiden ja erityisesti Etelä-Pohjanmaan vahvuuksia ja haasteita kiertotaloussiirtymässä. RIIHI – Resurssiviisaat verkostot Etelä-Pohjanmaalla -hanke on EU:n osarahoittama.

Tavoitteena oli selvittää, miten maaseutumaisella alueella ja erityisesti Etelä-Pohjanmaalla alueen vahvuuksia hyödynnetään tehokkaimmin ja haasteet taklataan ketterimmin. Tästä työstä tuotoksena syntyi aluetoimijoille suunnattu selvitys Askeleita kiertotalouden edistämiseksi Etelä-Pohjanmaan aluetoimijoille, jonka päämääränä on tehostaa aluetoimijoiden työn vaikuttavuutta kiertotalouteen liittyen.

Yleisesti tunnistetuista alueellisista tekijöistä voidaan tiivistetysti todeta, että maaperäiset ja taajamatekijät määräävät usein kiertojärjestelmien puitteet; Suurien biomassavarastojen hyödyntämismahdollisuus yleensä edistää biotalouteen perustuvien kiertotalousratkaisujen käyttöönottoa, kun sitä vastoin tiiviillä taajama-alueilla on usein helpompi suosia kiertotalousstrategioita, jotka perustuvat tuotetun jätteen uudelleen hyödyntämiseen. Kovat alueelliset tekijät (saavutettavuus ja teknologiat) mahdollistavat kiertotalouden käytännössä ja pehmeät tekijät (tieto ja osaaminen, tietoisuus, hallinto sekä yhteisö) edistävät kiertotalouden muutosten katalysointia. (Tapia, ym., 2021).

Selvää on, että maaseutumaisilla alueilla taajamatekijät ovat melko matalat ja tähän on pitkälläkin aikajänteellä haastavaa vaikuttaa. Tästä syystä Etelä-Pohjanmaalla on keskityttävä hyödyntämään maaperäisiä tekijöitä mahdollisimman tehokkaasti sekä kasvattamaan kovia ja pehmeitä kiertotaloustekijöitä.

Alueella on paljon pienehköjä yrityksiä, joten on keskeistä korostaa yritysten ja alueen kehitystoimijoiden sekä julkisen sektorin välisen yhteistyön merkitystä Etelä-Pohjanmaan kiertotaloussiirtymässä.

Yhteistyö on kiertotalouden tärkeimpiä avainsanoja – kaikkia tarvitaan

Kuten ensimmäisessä kappaleessa jo painotettiin, kiertotaloussiirtymän edellyttämien uusien innovaatioiden kehittäminen ja niiden tehokas käyttöönotto vaatii laajaa yhteistyötä yli aluerajojen. Tämä tarkoittaa, että kiertotaloussiirtymässä tarvitaan biomateriaalirikkaita maaseutuja, yhteistyömahdollisuuksia tarjoavia asfalttisia yrityskeskittymiä sekä volyymivaikutukset mahdollistavia, tiiviitä asumiskeskittymiä. Toisessa kappaleessa kuitenkin selvennettiin, että alueelliset tekijät eivät rajoitu ainoastaan maantieteellisiin ja maankäyttöön liittyviin seikkoihin. Itse asiassa Tapian ym. esittelemistä kuudesta alueellisesta tekijästä neljä viimeistä liittyvät alueen toimijoihin ja alueella toteutettaviin toimenpiteisiin. Voidaankin helposti todeta, että alueen, ja sen mahdollisuudet siirtyä kiertotalouteen, luovat sen asukkaat, toimijat ja näiden toimintatavat.

Kiertotalouden alueellisilla kovilla tekijöillä viitataan esimerkiksi ihmisten kehittämiin ja alueella käyttöönotettuihin teknologisiin ja muihin ratkaisuihin. Kiertotalouden mukainen innovointi edellyttää usein uudenlaisten teknologioiden kehittämistä, käyttöönottoa tai vähintään pääsyä tarvittavan teknologian ääreen.

Yhteistyö on yksi kiertotalouden tärkeimpiä avainsanoja. Samalla välimatkat tuovat siihen haastetta maaseutumaisilla alueilla. Välimatkoille emme voi mitään, mutta miten saamme välimatkan tuntumaan todellista lyhyemmältä? Perinteisesti tällä on tarkoitettu fyysistä välimatkaa, mutta nykyään kuitenkin informaation nopea liikkuminen on usein jopa tärkeämpää kuin ihmisten tai materiaalien. Näihin haasteisiin voimme konkreettisestikin vaikuttaa suunnittelemalla ja toteuttamalla tehokasta liikenne- ja tietoliikenneinfraa. Yhtä tärkeää on kuitenkin kasvattaa alueella teknologiaa hyödyntävää, innovaatiohakuista kulttuuria. Etelä-Pohjanmaan haasteena on erityisesti se, että innovaatiohakuisuus edellyttää kasvuhakuisuutta, mikä Etelä-Pohjanmaalla korkeasta yrittäjyysasteesta huolimatta on melko matala.

Pehmeät tekijät sen sijaan perustuvat pääasiassa ihmisten ja organisaatioiden väliseen yhteistyön ja tiedonjakamisen kulttuuriin, sekä näiden toimintatapoihin ja kykyyn omaksua uutta tietoa ja uusia toimintatapoja. Voisi siis kuvitella, että pehmeät tekijät ja niiden kasvattaminen on alueen kiertotaloussiirtymän helpoin palanen? Onko kuitenkaan? Pehmeiden tekijöiden vahvistaminen edellyttää, että riittävä määrä alueen toimijoista ymmärtää, miksi kiertotalouteen siirtyminen on tärkeää, ymmärtää miten henkilökohtaisesti ja työnkuvansa kautta on mahdollista edistää kiertotaloutta ja sitoutuu toimimaan sen mukaisesti.

Kiertotaloudessa kaikki liittyy kaikkeen. Uusien, alueesta, teknologioista tai yhteistyöstä kumpuavien, mahdollisuuksien tunnistaminen luo sitoutumista. Sitoutumisen myötä tunnistetaan mahdollisuuksia entistä laajemmin. Mikäli haluat tutustua koko selvitykseen, ja siihen, miten kiertotalouden alueelliset tekijät näyttäytyvät Etelä-Pohjanmaalla, löydät selvityksen täältä. Tämä artikkeli on osa artikkelisarjaa, jossa kuvataan selvitykseen perustuen Etelä-Pohjanmaan askeleita kohti kiertotaloussiirtymää. Tämä artikkeli sekä selvitys ovat toteutettu osana EU:n osarahoittamaa RIIHI – Resurssiviisaat verkostot Etelä-Pohjanmaalla -

hanketta.

Sarjassa on aiemmin julkaistu:

Mistä löytyvät Etelä-Pohjanmaan askelmerkit kiertotalouteen?**Krista Mäki**
SeAMK

Heli Hietala
SeAMK

Kirjoittajat työskentelevät SeAMKissa kestävän liiketoiminnan asiantuntijoina

Lähteet

Tapia, C., Bianchi, M., Pallaske, G., & Bassi, A. M. (2021). Towards a territorial definition of a circular economy: exploring the role of territorial factors in closed-loop systems. European Planning Studies, 29(8), 1438–1457. https://doi.org/10.1080/09654313.2020.1867511